Bugünün diliyle

MEVLÂNÂ

A. Kadir

İSTANBUL MATBAASI
Nuruosmaniye Cad., 90 — İstanbul

Bugünün Diliyle
MEVLÂNÂ

DÖRDÜNCÜ BASKI

Yenileştiren :

A. KADİR

1966

DÖRDÜNCÜ BASKI
Kasım 1966

Kapak : SAİD MADEN

Kitabın ve yenileştirenin adı söylenmeden, hiçbir şiir, hiçbir yerde yayımlanamaz ve radyoda okunamaz.

BİRİNCİ BASKININ ÖNSÖZÜ

Büyük hakîm, büyük şair, büyük insan Mevlânâ Celâleddin'in yirmi beş bin altı yüz on sekiz beyitlik «Mesnevî» sinden başka yirmi beş bin beyte yaklaşan büyük bir divanı vardır. Vezinlere göre alfabetik tertibe uyularak yirmi bir divanla rubaîlerden meydana gelen bu divana, bu yüzden büyük divan anlamına «Dîvan-ı Kebîr» denmiştir.

Mevlânâ, divandaki şiirleri de «Mesnevî» gibi irticalen ve çoğunu birer münasebetle söylemiştir. O, semâ' ederken şiir söylemeye başlar, şiirlerini yazmakla vazifelenen ve sır kâtibi anlamına «kâtib-al-esrâr» denen kişilerden hangisi bulunursa derhal o şiirleri kaydederdi.

Mevlânâ, şiiri bir gaye değil, bir vasıta sayar. «Fîhi mâ-fîh» inde bu fikrini bizzat kendisi açıklar. Bu bakımdan onun her şiirinde bir öğretme kaygısı, bir telkin cehdi vardır. Fakat bir yandan dünyadan, tabiattan ayrılmayışı, bir yandan derin, geniş, sınırsız bir dünya sevgisi, insan ve insanlık aşkı, yaşayışa bağlanış, bir yandan da kuvvetli bir görüş kabiliyeti, canlı bir hassasiyet, bu şiirlerdeki didaktik unsuru lirizmle yoğurur, âdeta belirsiz bir hale getirir.

Mevlânâ, devrine kadar kurulmuş, bünyeleşmiş, hatta olgunluk devresine girmiş olan İslâmî bilgide gerçekten de pek ileri bir erdi. Bundan başka Arap ve Fars edebiyatlarını pek mükemmel biliyordu. Rumca şiirleri bulunduğuna göre bu dili de bilirdi. İhtimal Yunan filozoflarının eserleriyle Yunan şairlerinin şiirlerini ana dilden okuyordu. Onun gibi mezheplerin değil, dinlerin bile üstüne çıkmış bir adam, şüphe yok ki arada bir konuk olduğu, hatta birbiri üstüne üç dört gece konuk olarak kaldığı Eflâtun manastırının dost rahibine din teklif etmezdi. Elbette bu ârif rahiple bambaşka şeyler konuşurdu.

Gerçek bir bilgi, canlı bir hassasiyet, bir zerreyi bile ihmal etmeyen bir görüş kabiliyeti, kuvvetli bir tedai kudreti, yaşayış aşkı ve insanlık sevgisi, küçük, yahut büyük bir olay dolayısıyla Mevlânâ'yı dile getirmede, Mevlânâ, semâ' ederken vecd içinde konuşmadaydı. Vezne, kafiyeye pek de önem vermeden söylenen bu sözler, onun ölmez şiirleridir işte.

Mevlânâ'da, ondan önce kalıplaşmış ve donmuş olan tasavvuf, nasıl canlı, insanî, reformcu, bencilikten tamamiyle uzak ve moralist bir sistem haline gelmiş, bütün varlığı kavrayan bir aşk görüşü olmuşsa, şiir de onun ağzında aynı inancın, aynı aşkın, aynı görüşün ifadesi olmuştur.

Mevlânâ, bir divan şairi olmakla beraber vezinden, kafiyeden hoşlanmıyordu. Vezin ve kafiye, söze, harfe bile sığmayan mânayı kayıt altına almadaydı. Divan edebiyatında, hemen her şairde, divan tekniğinden, hele kasidelerde kafiye darlığından şikâyet vardır. Fakat bu şikâyet, bir gerçek payını taşımakla beraber pek de ciddî değildir. Mevlânâ'daki şikâyetse pek ciddîdir, ileri bir görüşün ifadesidir. «Ben kafiye düşünürüm; sevgili bana der ki: Yüzümden başka hiçbir şey düşünme. A benim kafiye düşünenim, rahatça otur, benim yanımda devlet kafiyesi sensin. Harf ne oluyor ki sen onu düşünesin. Harf nedir? Üzüm bağının çitten duvarı. Harfi, sesi, sözü birbirine vurup paramparça edeyim de seninle bu üçü de olmaksızın konuşayım» sözleriyle «Ey ezel padişahı, şu beyitten, gazelden de kurtuldum artık. Müfteilün müfteilün müfteilün öldürdü beni. Bir yanıltmacadan ibaret olan kafiyeyi sel aldı götürdü. Zaten şairlerin kafalarının harcı, kabuktan ibaret, kabuktan» ve «Tanrı şiir için kafiye aramaktan başka bir dert vermedi bana. Sonucu ondan da kurtardı beni. Şu şiiri al da eski bir şiir gibi yırt at. Manalar zaten harfe, esintiye

sığmıyor, anlatmak istiyorum amma onlar, bu dilekten üstün» mülâhazaları, sözümüzü ispat eden açık delillerdir. Bir başka gazelinde de «Sus, bundan böyle şiiri de, kafiyeyi de bizim cinsimizden olmadığı için, gayret edeceğiz, boşlayacağız, artık onlara da aldırış etmeyeceğiz» demektedir.

Yaşayışı ve kâinatı daimî bir oluş, durmayan bir değişme ve yenilenme gören ve «şu hem var, hem yok olan dünyadan azar azar yoklar gittiler, varlar geliyorlar» diyen Mevlânâ, «Can tenceresinden kanlı köpükler saçmak, iki cihanın sözünü de bir ağızdan, bir hamlede söyleyivermek istiyorum» derken hep bu yeniliği, değişmeyi, bu oluşu düşünmede ve gününün Ahmed'i olduğuna inandığından yıpranmış konularla şairler tarafından gevelenmiş mazmunları söylemeyip yepyeni şeyler söylemeyi istemektedir. Bunu başarmıştır Mevlânâ ve kendisi de bu başarısını şöyle bildirir: «Eski mallar satanların nöbeti geçti. Yeni şeyler satıyoruz. Bu pazar, bizim pazarımız şimdi».

Mevlânâ, Arap edebiyatını pek iyi bilir. Bilhassa Müteneb-bî'ye pek düşkündür. Birçok şiirlerinde çöl havasını duyarız, ayaklarımız kumlara batar. İran edebiyatını bildiğini söylemeye bile lüzum yoktur. Onun şiirini ören unsurlardan biri, mazidir. Hind - Iran ve Yunan mitolojisi, Mukaddes Kitap'ta ve Kur'ân'da geçen hikâyeler, bu hikâyelerin çeşitli tesirlerle aldığı şekiller, sonradan klasikleşmiş Arap ve İran halk hikâyeleri, bütün bunlardan meydana gelen kalıplaşmış mazmunlar, bütün genişliğiyle Mevlânâ'nın şiirinde yer alır.

Mevlânâ'nın şiirlerindeki ikinci unsur, halk unsurudur. Zaten onun dili, halk dilidir, halk Farsçasıdır. Bu Senâî ve Attâr'da da vardır. Fakat onlar, tavsiflerinde zamanın klasik Farsçasına başvurmuşlardır. Halbuki Mevlânâ, ne Mesnevî'sinde, ne Dîvân'ında, ne de nesirlerinde zamanının klasik Farsçasını kullanmamıştır. Mektuplarında bile meramını anlatırken halk dilini kullanmıştır. Burda şunu da bilhassa kaydedelim: Mevlânâ'nın, Mesnevî'deki üslûbuyla Dîvân'ındaki üslûbunun ayrı olduğu hakkındaki kanaat tamamiyle yanlıştır. Netekim Mevlânâ'nın, Mesnevî'de didaktik, Dîvân'da lirik bir hüviyet taşıdığı hakkındaki söylentiler de böyledir. Mevlânâ Mesnevî'de neyse Dîvân'da da odur.

Mevlânâ, halk dilini şiir dili olarak kullanmıştır. Onun şiirlerinde, halk dilinin bütün hususiyetlerini, bütün halk tabirlerini

buluruz. O, halka halkın diliyle hitap etmiş, tekellüften kaçınmış, hayatında olduğu gibi şiirinde de halktan ayrılmamıştır. Zaten açıkçası, Mevlânâ, halkla konuşur, bu konuşma, şiir olur.

Dîvân'daki şiirlerinde de Mesnevî'de olduğu gibi bazı hikâyelere girdiği olur. Zaten o, her iki eserinde de, anlatmak istediği fikrin bilgisini yapmaz, bilgiyi halka, halk anlayışına göre ve hikâyelerle, temsillerle sunar, onu, öyle bir hale getirir ki anlaşılmamasının imkânı kalmaz.

Mevlânâ'nın şiirlerinde halk hikâyeleri gibi ata sözleri, halk mecazları, halk inanışları, büyük bir yer alır. Hatta onun şiirleri, bu halk unsurlarıyla yoğrulmuştur.

Mevlânâ'nın şiirindeki üçüncü unsur tabiat ve hayattır. Kışın zulmü, baharın lûtfu, güzün hüznü, tarlalar, tohum, değirmen, toprak, dere, dereye banılan kuru ekmeğe katık olan nane, şehir, köy, pazar, sonra dağ, tepe, ova, oklukirpi, tuzak ve tane, arslan, timsah, köpek, kedi, karınca, sinek, hattâ sineğin, elleriyle başına vurması, gölcük, saman çöpü, yelden perişan olan sivrisinek, yağmurla hayat bulan çayır çimen, kasırga, kum, bozkır, çöl, kaya... Dam kenarı, duvar, ışık, güneş, çeşme ve testi, deniz ve dalga, gemi, geminin alabileceği son yük, yüzmek, yüzerken ağzını açıp kapayamamak, balık ve balığın feryat edemeyişi, ormanlar, ormanlarda gizlenen arslan, arslanları avlayan ceylânlar... Ordugâh, ordugâhta dalgalanan bayrak. Bütün bunlar, onun istiarelerini ören şeylerdir. Onun şiirinde şarap alev alev yanar. Işıklar ordusu dalga dalga gelir, karanlıkları bozar, kaçırır. Sarhoşun sendelemesi, dilinin peltekleşmesi, yıkılıp kendinden geçmesi, yahut delinin zincirini gevelemesi, zincirden boşanan çılgının pazara girince tezgâhların yıkılması, halkın birbirini çiğneyerek kaçışması, kıtlık, açlık, bir dilim ekmek için yenen şamarlar, kendilerini beğenenlerin bıyık buruşları, hükümetin mal müsadereleri, başı havalı âşık, insanlığı temsil eden sevgili, bütün bunlar, onun hayattan aldığı ve işlediği şeylerdir. Ağacın yerden el çıkarıp yücelişi, taze ve sıcak bir somunun güzelliği, bayat ekmeğin ufalanıp yerlere döşenmesi, onun gözünden kaçmaz. Gerçeğe ulaşmamış ve bir fikre saplanıp kalmış olanları, hiç içeriye girmeyecek olan kapı mandalına, kabiliyetsizlere söz söylemeyi kaya kaşımaya, ölü yıkamaya benzetir. Sır saklamanın lüzumundan bahsederken denizin, kesesini bağlayıp suratını buruşturarak sert bir halde, bende inci ne gezer, diye oturuşunu örnek verir. Terk edilişini anla-

tırken, beni der, dişinin dibinde kalmışım gibi diliyle çıkarıp attı. Ayrılığını anlatırken, elindeyken der, taze bir somun gibiydim, kıpkırmızı bir yüzüm vardı; senden ayrılınca bayat ekmek gibi ufalandım, yerlere serildim; gel, beni yerlerden topla. Dostuna, acele gelmesini söylerken, aman der, ayağına diken bile battıysa çıkarmak için oturma; başına kil sürmüşsen bile su dökünme, yıkanma, hemen gel. Hicranı, göze yamanıp kalmış göz ağrısına, iştiyakı, yüzünü göklere tutan yere benzetir. Hakikat erlerinin ihtilâfını, eşek satanların kavgasıyla, gürültüsüyle anlatır; hepsi bir ayrı lâf söyler, bir kavgadır, bir gürültüdür kopmuştur; fakat maksat eşeğin satılmasıdır; hepsi aynı fikirdedir. Hakikate erenler deniz gibi susarlar onca. Hiçbir şeyden haberleri olmayanlarsa dalga gibi gürlerler. Güneş ateşten bir kaftan giymiş, dünyayı aydınlatmadadır; o da ateşlere bürünmüştür, dünyayı aydınlatmak ister. Bir bölük halk, akılla sarhoştur, bir bölük halk, akılsızlıktan sarhoş. Bir küpteki şaraptan herkes başka bir çeşit esrimiştir. Bir gülden, her ayakta başka bir çeşit diken vardır. Fakat hakikat erenlerinin sarhoşluğu, büsbütün başkadır. Dünyaya sahip kişilerdir onlar. Sefere çıktılar mı güneşle ay yastık olur onlara. At sürdüler mi yedinci kat gök meydanlarıdır. Felek sofrasına otururlar amma güneş gibi ay'ı bir lokma yaparlar. Kâh gök gibi karınlarını ayla, güneşle doyururlar; kâh güneş gibi karınları olmadığı halde bütün bulutları yutarlar. Yıldız kâseleriyle şarap içerler. Birbirlerinin aşkıyla candan geçerler. Dünyayı istemez onlar, dünya onları ister. Gönül gibi altüst olmuşlardır. Can gibi ne başları vardır, ne ayakları. Gülden neşeli, selviden hürdür onlar. Elbiseleri güneş ışığıdır. Kan dalgaları arasındadırlar, fakat etekleri tertemizdir. Diken içindedirler, fakat gül gibi gülerler. Mahpusturlar, fakat küpteki şarap gibi coşarlar. Kayıtları yoktur onların. Cehennemi sömürüp içmedeler, cenneti dileyene bağışlamadalar. Bayrak sahibi padişahları bir habbeye bile almazlar, alkışa ihtiyaçları yoktur. Bin bile olsalar hepsi birdir. Birbirlerine secde eder onlar. Şehirlerinde bir tek hâkim vardır ve her kalpte yaşayan, her yürekte çarpan odur: Sevgi, insanlık sevgisi.

Şiirlerini bu unsurlarla ören, bilgiye âşık olan, âdeta modern bir şair hüviyeti taşıyan Mevlânâ'da devrinin bütün âdetleri, gelenekleri, inançları, olayları görülmededir. Beyler azametle bıyık burmadadır, padişahlar rüşvet almada. Belli olsunlar diye kölelerin yüzleri dağlanmada. Askerler, savaş, savaş aletleri, Moğol akını, yıkılan şehirler, yanan köyler, divan, kâtipler, kadı, vali, muh-

tesip, kale dizdarı, kale köprüsünden geçerken alınan ayak bastı parası, haraç, herhangi bir babayiğit yüzünden haraç alınamayan köy. Karanlık sokaklar, geçit vermez dağlar. Şehirlerde kurulan pazarlar, noksan teraziler, hırsızlar, kale duvarlarındaki resimler, kesik başlar. Kafes arkasındaki kadınlar, delilere taş topaç atan, yahut değneğe binip at koşturan sokak çocukları. İmaretler, tekkeler, yalancı şeyhler, doğmatik bilginler, klasik bilgi, meyhaneler, sarhoşlar. Ahiler, rintler, düğünlerde çalınan davul, zurna, dümbelek, sipahiler. Av, avcı, doğanlar, tavla ve satranç düşkünlüğü, top ve çevgân oyunu. Zindan, uykudan medet uman mahpuslar, cemiyete bir yara olan bekâr odaları. Posta güvercinleri, güvercinlikler... Hâsılı bütün ülke, ülkedeki her şey, onun şiirlerinde haşir neşir olmadadır.

Mevlânâ, devrinden önceki hayatı bize verdiği gibi devrinin bütün hususiyetlerini de, büyük bir sadakatle vermededir. Fakat o, bununla da kalmaz. İleri bir görüşle, insanî bir duyuşla geleceği de duyar, sezer, hatta görür, bize de gösterir. Bu bakımdan Mevlânâ, yalnız İran edebiyatında değil, dünya edebiyatında tek şairlerden biridir, dünya çapında bir şairdir, bir mütefekkirdir.

«Mevlânâ Celâleddin» adlı eserimizi yazarken, büyük insanın bâzı şiirlerini, nazmen tercümeye kalkışmıştık. Fakat divan tekniğiyle tercüme etmede ne bir mana vardı, ne bir fayda. Bugünün genci, bugünün gençliği, bundan hiçbir şey anlayamazdı, hiçbir zevk alamazdı. Bu yüzden, şairliğinden, hem de büyük bir şair oluşundan zerre kadar şüphemiz olmayan A. Kadir'e başvurduk. A. Kadir Mevlânâ'nın on gazeliyle yedi rubaîsini büyük bir kudretle yenileştirdi. Yenileştirirken asıllarını defalarca okudu, okuttu. Her şiirde esas fikri, her şiirde tekrarlanan temi buldu, her şiirdeki havayı kavradı. Bir şiir üzerinde günlerce değil, aylarca uğraştı.

Bu sefer, Mevlânâ'nın otuz altı gazeliyle sekiz rubaîsini memleket irfanına, bugünün gençliğine sunuyor. Bu şiirlerin bir kısmı, bazı dergilerde yayımlandı, beğenildi. Mühim bir kısmıysa hiçbir yerde yayımlanmadı. Kudretli şair, beş yıldan fazla bir zamandır, bu işle uğraştı, zaman zaman Mevlânâ'nın şiir dünyasında yaşadı.

Sunulan şiirlerde kronolojik bir tertip vardır ve bu tertip, zoraki değildir, şiirlerden açıkça belirmededir.

Şiirlere verilen adlar, şiirlerdeki ana fikri belirtmektedir. Fa-

kat A. Kadir, bu adları da şiirlerden almıştır, kendisi vermemiştir o adları.

A. Kadir'in bu yenileştirmelerinde, en mühim nokta, asıllarına harfi harfine uygun olmasını sağlamış bulunmasıdır. Hatta şair, bunun için her şiirin başına, Farsça aslının ilk beytini yazmış, karşılaştırmak isteyenlere kolaylık göstermiştir. Şiirlerin bir beyti, A. Kadir'de bazı kere bir, bazı kere üç beş mısra olmuş, fakat o, hiçbir vakit, ana fikri alıp onu yeniden, bir başka tarzda şiirleştirmek yolunu tutmamış, daima asla sadık kalmıştır. Gazellerin bazı beyitleri, o zamanın bilgisiyle izah edilebileceğinden bazı gazellerde, bu çeşit beyitleri yenileştirmemiş, onları feda etmiştir ki bunda da mazurdur.

Hâsılı bu işe onu teşvik ettiğimden dolayı kendimi bahtiyar sayıyorum. Büyük şair ve mütefekkir Mevlânâ'yı, bugünün Türkçesiyle, bugünün şiir tekniğiyle bize sunan A. Kadir'i candan, gönülden tebrik eder, büyük bir başarı kazandığı bu işte devamını, meselâ, Firdevsî'yi, Hâfız'ı, Sâ'dî'yi ve diğer değerleri de bu tarzda vermesini temenni eylerim.

İstanbul, Ekim 1955 Abdülbâki GÖLPINARLI

BU YENİLEŞTİRMELER İÇİN NELER DENDİ?

Serbest mısracı cereyanın önünde, geniş bir tercüme ufuğu açılmış bulunuyor. Kristof Kolomb'un yumurtası kadar sehli mümtenî olan bu şekli bize bulup getirdiği için A. Kadir'e teşekkür borçluyuz.

(Vâ - Nû)
Akşam (12 Şubat 1954)

A. Kadir tarafından bugünkü dille yenileştirilen bazı rubaîleri okuyunca hem zevk duyduk, hem de sevindik. Zira, Mevlânâ'yı artık çocuklarımız da okuyabilecek.

Cevdet Perin
İstanbul Ekspres (18 Şubat 1954)

Montaigne, şiir için, «... muhakememizi tatmin etmez, allak bullak eder» diyor. Şu şiiri okuyun bakalım, dediği doğru mu :

«Güneşim, ayım geldi.
Gözüm, kulağım geldi.
Gümüş bedenlim geldi.
Altın madenim geldi.
Başımın sarhoşluğu geldi.
Gözümün nuru geldi.
Başka bir şey dilediysen
İşte o başka bir şeyim geldi.»

Bu parçayı, İzmir'de çıkan Varan Dergisi'nden aldım. A. Kadir'in Mevlânâ'dan yenileştirdiği bir şiir. A. Kadir, durmadan, güzel diliyle bize Mevlânâ'yı veriyor. Seviniyoruz. Bu güzel iş için, A. Kadir'i tebrik ederiz.

Tevfik Akdağ
Şairler Yaprağı (Haziran 1955)

Mevlânâ, ana dili gibi söyleseydi aşağı yukarı böyle söylerdi; A. Kadir gibi...

«Bugünün Diliyle Mevlânâ» şair A. Kadir'in güzel Türkçesiyle başucu kitabım.

Hasan-Âli Yücel
Cumhuriyet (18 Aralık 1955)

Farsça eserleri bize eski nazım tipleriyle de tercüme etmeye kalkışmışlardı. Muvaffakıyet elde edilememişti. Fakat yeni tip serbest mısralarla ruh iyi nakledilebiliyor. Genç şair A. Kadir, bu tecrübesiyle Türkçemize kıymetli bir eser kazandırmıştır.

(Vâ - Nû)
Cumhuriyet (22 Aralık 1955)

Neslimizin usta şairlerinden A. Kadir, «Bugünün Diliyle Mevlânâ» adlı bir kitapta bu dünya büyüğünün 44 şiirini şu son günlerde okuyuculara sundu. Dil arılığı, deyiş rahatlığı, şiir lezzeti bu ziyafetin özelliklerindendir. Mevlânâ gibi bir şiir ulusunu bugünün diliyle, bozmadan, eksiltmeden, değerlerini kaybettirmeden okuyucuya ulaştırmak kolay bir iş olmasa gerek. A. Kadir böyle çetin, hattâ tehlikeli bir işe girişirken herhalde çok düşünmüş, çok korkmuş olmalıdır.

Reşat Taus
Ulus (22 Aralık 1955)

Kitapta okuduğumuz şiirlerdeki dil ustalığı, mısra kuruluşlarındaki kusursuzluk ve sağlamlık da, bize bunu açıkça göstermektedir. Bu yenileştirmeler, bize iki şeyi öğretiyor: Biri, Mevlânâ'nın, yedi yüz yıl sonra hâlâ, «genç şair» olarak yaşamakta oluşunu, öbürü, A. Kadir'in bu işteki başarısı ile, şiirdeki ustalığını...

Akis (24 Aralık 1955)

«Bugünün Diliyle Mevlânâ» kitabından bahsedecek her kişinin ilk üzerinde duracağı özellik A. Kadir'in başarısı olacaktır. Mevlânâ'nın bu kitapta yer alan şiirleri onu yüzyıllardır yaşayan

büyük bir şair kişiliğiyle bize tanıtıyor. Bütün büyük şairler, sanatçılar gibi Mevlânâ da yüzyıllardanberi eskimeyen, taze, yeni, değişik bir sesle bugüne sesleniyor. Çoğu şiirlerini okurken şairin bir yakını, bir dostu, aynı duyguları paylaşan, aynı endişeleri duyan, sevinen, üzülen bir hemcinsi olduğumuzu anlıyoruz. Divan şairlerinin dünya gerçeklerinden, hayatın sıcaklığından, yaşamanın tadından uzak, kendi gerçek dışı dünyalarının kapalı havası yerine Mevlânâ, insanoğullarının en insanı, en gerçeği, en canlısı olarak karşımızda. Dar, geri, basit zevkler, anlayışlar Mevlânâ'dan uzaktır. O yüz kere tövbe bozmuş olanı bile kapısından içeri çağırıyor.

«Bugünün Diliyle Mevlânâ»yı okuyan çağımızın her kişisi çağdaş bir şairle karşılaştığı sanısından kendini kurtaramayacak. Sanki günümüzün büyük bir şairi yazmış bu mısraları. Sanat alanında eskimemeye, yıpranmamaya verilecek eşsiz bir örnek. A. Kadir'in yenileştirdiği bu şiirler, Mevlânâ'yı günümüz okurunun sevdiği, saydığı bir şair yaptığı gibi geleceğe de onu anlaşılır, sevilir, sayılır bir kişilikle bırakacak.

Oktay Akbal
Vatan (1 Ocak 1956)

A. Kadir, gerekli olan, olduğu kadar da geç kalan bir yapıtı, «Bugünün Diliyle Mevlânâ»yı, günümüzün diline, çağımıza kazandırmış bulunmaktadır. Geçmiş Türk edebiyatının sayılı tanıkları arasına şimdiden katmış olduğu yapıtındaki başarısını anlatmakta güçlük çekiyorum.

A. Kadir, unutulmayacak, adını unutturmayacak bir yapıt koymuştur ortaya.

İsmet Ercan
Kaynak (Şubat 1956)

Eskinin hümanist değerlerinden faydalanabilmek için herşeyden önce geçmişe ait sanat eserlerinin bilimsel bir görüşle elenmesi ve kıymetlendirilmesi gerekir. Bu arada bizim için önemli olan bir nokta da, edebiyat alanında dili eskiyen ve böylece anılması güçleşen, çoğu zaman da imkânsızlaşan eserlerin sadeleştirilmesidir. A. Kadir'in Mevlânâ'dan yaptığı yenileştirmeler buna en güzel örnektir.

A. Korkut Bilgi
Yücel (Haziran 1956)

Genç ve değerli şair A. Kadir'in geçen sene neşrettiği «Bugünün Diliyle Mevlânâ» sı, dil bakımından Mevlânâ hakkında bugüne kadar yazılmış olanların en güzelidir.

Kemal Zeki Gencosman
Dünya (21 Aralık 1956)

A. Kadir'in sesini duydunuz mu? Kadife sesini? Nereden geldiğini, hangi yeraltı mağaralarında yumuşayıp, insan kaderini yüklendiğini kestiremezsiniz. İlk insanlığın mağaralarındaki yosunlu duvarların arasında bekletilmiş kelimelerin senfonisini dinlediniz mi onun ağzından, Mevlânâ'nın Türkçesini okurken o? Bu küçük bedenin, bu kuru yüzün neresinden çıkar da insanı ürpertir şiir?

Fikret Ürgüp
Yenilik (Ocak 1957)

Geçen hafta «Mevlânâ Haftası» oldu. Konya'da üç gün üç gece süren anma törenleri yapıldı. Radyolarda Mevlânâ anıldı. Bu arada kimsenin farketmediği bir şey oldu: «Bugünün Diliyle Mevlânâ» adlı kitabın ikinci baskısı yayımlandı. Ama ne o radyolarda zoraki bir vecitle hünkürenler, ne de günlerce gazete köşelerinde dervişlik hikâyeleri anlatanlar durmadılar bunun üstünde. Durmak değil, lâfını bile etmediler. Ama Mevlânâ'nın 685 inci ölüm yıldönümünde adına en güzel armağandı bu kitap. Bu yüz sayfalık kitap bütün o günlerle, gecelerle yapılıp söylenenlerden daha güzel, daha sürükleyici, daha manalı: Çünkü Mevlânâ konuşuyor bu kitapta. Bu kitap bize Mevlânâ'nın şiirini tattırıyor. Hem de nasıl: Işıklı bir çağlayan sularını, içimiz dolup taşarak içercesine... Hem de nasıl: Mevlânâ'yı dervişlik düşkünlerinin anladıkları gibi bir dünya ötesi kılavuzu gibi değil, yaşamayı, tabiatı, insanlığı yüzde yüz sevdiren şiirleriyle.

A. Kadir'in bize, bugünün diliyle sunduğu Mevlânâ'nın şiirini içerken duyduğumuz şey, hiç de o tekke kaçkınlarının özledikleri bulanık bir mistiklik değil. İçimize dalga dalga ışık doluyor bu şiirleri okurken. Hayata daha çok inanıyor, daha derinden duyuyor, seviyoruz.

Adnan Cemgil
Yeni Gazete (26 Aralık 1958)

On altı yıl susan bir ozanın, ne de olsa, bir unutulması vardır elbette. Oysa A. Kadir, ozan olarak, pek öyle unutulacak kişilerden değil.

Ne var ki, A. Kadir, adının bir çeşit «unutulmuş» lar arasına girdiği sırada, okura kendisini bir başka yanıyla tanıttı. «Bugünün Diliyle Mevlânâ» kısa zamanda ikinci baskısını yaptı. Büyük Mevlânâ'nın şiirini onun diliyle «manzum» olarak okuyabildik. Bu, gerçekten güç yapılır, büyük sayılması gereken bir işti.

Yurdakul Mehteroğlu
Ulus (21 Ekim 1959)

A. Kadir'in Mevlânâ tercümeleri, Mevlânâ'dan bugüne kadar çeşitli dünya dillerine yapılmış tercümelerin en başarılısıdır ve bunlar her okuyan tarafından hayranlıkla karşılanmıştır.

Akis (26 Aralık 1960)

Herkes Mevlânâ'nın büyüklüğünden söz eder. Hattâ İslâm dünyasında Mevlânâ'ya yarı peygamber gözüyle bakılır. Ama kaç kişi bilir Mevlânâ'yı? Kaç kişi tadına vararak okuyabilir? İşte A. Kadir'in hizmeti bunun için büyüktür. O bize Mevlânâ'yı tanıtmıştır. Mevlânâ'yı, Türkçe bilen herkesin zevkle okuyabileceği biçimde vermiştir bize. Bu, küçümsenecek bir iş midir?

Hüseyin Korkmazgil
Yön (1 Ağustos 1962)

A. Kadir'in başarıyla yenileştirdiği «Bugünün Diliyle Mevlânâ» adlı yapıtı Mevlânâ'nın olgun ozan kişiliğini en gerçek yönleriyle tanımama kılavuzluk etti. Mevlânâ'nın geniş düşünceli bir halk ve insanlık dostu, büyük bir özgürlük, hak, bir gerçek sevgilisi, yüce bir bilgin ve düşünür olduğu kadar insanlığa unutulmayacak seslerden birini getiren ulu bir ozan olduğuna bu kitap ne güzel tanıklık ediyordu.

A. Kadir'in bu ustaca çevirileri Mevlânâ'nın şiirlerinden en seçkin bölümleri günümüz şiir diline kazandırmakla, onun en güçlü yönünü yeni bir yaşamaya kavuşturmuştur. Genç kuşaklar için

yeni bir buluş ve şiir ufukları açan bu kitapta, Mevlânâ'yı âdeta modern bir şair kişiliğiyle ortaya çıkmış görüyor, sanat alanında her çağda yeni ve kalıcı olmanın da gizlerinden birini buluyoruz.

Ahmet Köksal
Su (1 Aralık 1962)

Bu kitap Doğu kültürünün sesini yeni şiirin ve sade Türkçenin kalıbında duyuran ilk adım oldu sanırım.

A. Kadir'in Mevlânâ çevirileri büyük gerçek değerleri ötesinde bir başka değer de taşıyorlar: Azlığın değerini... Üstelik bu işte bizden çok yetkili kimselerin oybirliğiyle çevresinde kavuştukları fikir şudur: Mevlânâ, şiirlerini Türkçe söyleseydi, ancak böyle söylerdi.

İlhan Selçuk
Cumhuriyet (11 Temmuz 1963)

Bizde toplumcu şiirin öncülerinden olan A. Kadir, Doğudan ve Batıdan yaptığı çevirilerle de ün yapmıştır. Bu çeviriler arasında özellikle Mevlânâ'dan olanları büyük ilgi uyandırmış, yankılar yapmıştır. Bunda A. Kadir'in ölçülü ve uyaklı şiiri, bugünün serbest şiir diliyle rahatça söyleyebilmesi yeteneği yanında, Mevlânâ'nın felsefesine inebilmesinin de etkisi büyüktür.

Ünal Sakman
Tercüman (4 Ağustos 1963)

Sekiz yıl önce de yazmışım ya, Mevlânâ günümüzün bir şairi oluvermiş. A. Kadir almış o şiirleri yeni bir kalıba sokmuş. Bugünün insanlarının anlayacağı, seveceği bir biçim, bir tad vermiş.

Bilgiç kişiler istedikleri kadar «Bu Mevlânâ değil!» desinler. Bugünün diliyle yazan bir Mevlânâ var karşımızda. Bize yakın, bizden bir kişi. Çağımızın bir sanatçısı A. Kadir bunu başarmış. Bu kadarı bize yeter. A. Kadir'in tanıttığı Mevlânâ'yı seviyoruz, benimsiyoruz.

Oktay Akbal
Vatan (10 Ağustos 1963)

Mevlânâ'nın şiirleri, bugünkü dile çevrilirken, bugünkü şiir biçimlerine aktarılırken, onda hep yeni duran öz burada, hümanizmada sanıyorum. A. Kadir, kendi gücünü ve ustalığını katarak, onlara yeni bir güç, bir tazelik ve güzellik vermiştir.

M. Erdost
Ulus (13 Temmuz 1963)

Bir şiiri bizim dile aktarırken, alışılan çoğu sözcükleri Türkçeleri ile değil Acemceleriyle karşılar olmuşuz. Bunu yenmek gerekti. A. Kadir'in Mevlânâ çevirilerinde yendik. Kadir, «Bugünün Diliyle Mevlânâ» da bu başarıyı elde etmiştir. Alışılan ve Türkçede yerleşmiş Acemce kelimeleri bile Türkçeleriyle karşılamıştır. İşin kolayına gitmemiştir.

Mehmet Kemal
Vatan (12 Ağustos 1963)

HAYATINI İLGİLENDİREN ŞİİRLER

GİTME, İSTEMEM!

Hoş hırâman mîrevî ey cân-ı can bî men merov
İy hayât-ı dûstan der bûstan bî men merov

Demek sen böyle salına salına bensiz gidiyorsun,
ey cânımın cânı.
Ey, dostların canına can katan,
gül bahçesine böyle bensiz gitme, istemem.

İstemem, ey gökkubbe, bensiz dönme.
İstemem, ey ay, bensiz doğma.
İstemem, ey yeryüzü, bensiz durma.
Bensiz geçme, ey zaman, istemem.

Sen benimle beraberken
hem bu dünya güzel bana, hem o dünya güzel.
İstemem, bensiz kalma bu dünyada sen,
o dünyaya bensiz gitme, istemem.

İstemem, ey dizgin, bensiz at sürme.
İstemem, ey dil, bensiz okuma.
İstemem, ey göz, bensiz görme.
Bensiz uçup gitme, ey ruh, istemem.

Senin aydınlığındır aya ışığını veren geceleyin.
Ben bir geceyim, sen bir aysın madem,
gökyüzünde bensiz gitme, istemem.

Gül sayesinde yanmaktan kurtulan dikene bak bir.
Sen gülsün, bense senin dikeninim madem,
gül bahçesine bensiz gitme, istemem.

Senin gözün bende iken
ben senin çevgânın önündeyimdir.
Ne olur, öylece bak dur bana,
bırakıp gitme beni, istemem.

O güzelle berabersen, sen ey neşe,
istemem, sakın içme bensiz.
Hünkârın damına çıkarsan, ey bekçi,
sakın bensiz çıkma, istemem.

Bir şey yoksa bu yolda senden,
bitik bu yola düşenlerin hali.
Ben senin izindeyim, ey izi görünmez dost,
bensiz gitme, istemem.

Ne yazık bu yola bilmeden, rasgele girene!
Sen ey, gideceğim yolu bilen,
sen ey yolumun ışığı, sen ey benim değneğim,
bensiz gitme, istemem.

Onlar sadece aşk diyorlar sana,
oysa aşk sultanımsın sen benim.
Ey, hiç kimsenin düşüne sığmayan dost,
bensiz gitme, istemem.

HATIRLA AMA!

Azm-i reften kerdeî çun ömr-i şîrin yâd dâr
Kerdeî esb-i cudâyî ragm-i mâ zin yâd dâr

Bir tatlı ömür gibi gitmeye niyetlendin,
ayrılık atına eyer vurdun inadına.
Ama bizi unutma, hatırla ama.

Sana temiz dostlar, iyi dostlar, bağdaş dostlar
yeryüzünde de var, gökyüzünde de var.
Eski dostla ettiğin yemini, hatırla ama.

Sen her gece ay değirmisini
başına yastık edince yollarda,
dizime yattığın geceleri, hatırla ama.

Sen ey, Hüsrev'i kendine kul,
Şîrin gibi bir nice güzeli esir eden,
aşkının ateşiyle tıpkı Ferhat gibi benim
ayrılık dağını delmede olduğumu, hatırla ama.

Bir deniz kesilen gözlerimin kıyısında
bir aşk ovasını görmüştün hani;
safran dallarıyla, ağustos gülleriyle sarmaşdolaş.
Bunu unutma, hatırla ama.

Ey Tebrizli Şems,
dinim aşktır benim, senin yüzünü gördüm göreli,
benim dinim senin yüzünle övünür, ey sevgili.
Bunu unutma, hatırla ama.

GEL ARTIK!

Biyâ biyâ ki zi hecret ne akl mand-u ne din
Karâr u sabr bireftest zin dil-i miskîn

Ne aklım kaldı benim, ne dinim,
ne kararım kaldı benim, ne sabrım,
gel ne olur, gel artık.

Ne gönlümün derdini sor bana,
ne sararan yüzümü sor bana,
ne içimin ateşini sor bana,
gel gözünle gör, gel artık.

Sıcağınla pişmiş bir somun gibi
o kıpkızıl, al al yüzümü sorma.
Gene ekmek gibi bayatlayıp bayatlayıp,
gene ekmek gibi ufalana ufalana
çaresiz, dökülmüşüm yollara,
gel topla beni, gel artık.

Bir vakitler bir aynaydım,
yüzünden izler toplamadaydım,
şimdi buruştum, şimdi sarardım,
gel gör beni, gel artık.

Dere gibi akıyorum sağa sola,
ayrılık her yanımda pusuda.
Sabahları yalvarırım yakarırım
rüzgârların karşısında,
gel ne olur, gel artık.

Başın kille ıslaksa da,
ayağına diken batmışsa da,
durma gel Allah aşkına,
gel demeden kurtar beni.

Ey âşıklar peygamberi,
gönül ateşinde yanmışım ben,
boğulmuşum göz yaşına.
Git sor Allahın seversen:
Ne yol gösterir sevgili,
ne çare yazar bana?

BU ŞİİR ONDAN UTANIYOR

Çi bûyest in çi bûyest in meger on yâr miyâyed
Meger on yâr-ı gül-ruhsâr ezon gülzâr miyâyed

Bu ne güzel koku böyle,
bu ne güzel koku.
Gül bahçesinden yoksa gelen o mu?
Gece mi bu gelen, misk mi bu, amber mi bu?
Bu ne güzel koku böyle,
bu ne güzel koku.
O pazardan tezcecik yoksa o mu geliyor,
yoksa güzelimiz geri mi geliyor ne?

Bu nasıl yüz böyle,
bu nasıl ışık?
Bu nasıl ay böyle,
bu nasıl güneş?
Mağaradan mı çıktı,
dağdan mı iniyor,
o yalnızlığın adamı,
o dost?

Boş yere arama şarap testisini sen.
Koklama onun ağzını sen boş yere.
Şu meyhaneciden mi geliyor sandın onu;
dostum, onu sen kendin gibi belleme.

Yolda o yapayalnızsa ne olur?
Başında sarık yoksa ne çıkar?
Ne bundan güneşe bir leke olur,
ne ayın gösterişine zarar.

Bu gece uyuma dostum, uyuma.
Bir kolayına getir onu bul.
Sarhoşlar meclisine hep böyle geceleyin gelir o.
Bu gece uyuma dostum, uyuma.

Biz duvarda asılı duran resimleriz.
Bizi yapan ressamın varlık şavkı
duvarın üzerine bir vurdu mu,
bakarsın o anda canlanıvermiş, kımıldanmışız.
Onun selvi boyu bir göründü mü,
bakarsın dünya güllük gülistanlık.
Kalktı bir salındı, kendini bir gösterdi mi,
bakarsın kıyamet koptu gitti.

Bakarsın Calinus gibi hastalar ülkesindedir o.
Bakarsın hayret yurdunda dolaşır hastalar gibi.

Sustum artık ben,
sustum artık.
Bu şiir utanıyor ondan.

O GELİYOR, O!

Âb zenîd râhrâ hin ki nigâr mîresed
Mujde dehîd bâgrâ bûy-ı behâr mîresed

Yollara sular dökün,
bahçelere müjdeler edin,
bahar kokuları geliyor,
o geliyor, o.
Ay parçamız, sevgilimiz, yârimiz geliyor.

Yol verin, açılın, savulun.
Beri durun, beri.
Yüzü apaydınlık, akpak,
bastığı yeri ardında gündüzler gibi bırakarak,
o geliyor, o.
Ay parçamız, sevgilimiz, yârimiz geliyor.

Gökler yeryüzünü kapladı, örttü bir anda.
Bir anda dört yanı misk gibi bir koku sardı.
Bir anda bir velvele, bir kıyamet koptu cihanda.
O geliyor, o.
Ay parçamız, sevgilimiz, yârimiz geliyor.

Bir anda can geldi bağlara, bağlar ışıdı.
Bir anda açıldı baktı bağlarda gözler.
Bir anda bizde ne gam kaldı, ne dert kaldı, ne keder.
O geliyor, o.
Ay parçamız, sevgilimiz, yârimiz geliyor.

Yayından fırladı ok.
Hedefe ha vardı, ha varacak.
Bahçeler selâma durdu.
Selviler ayağa kalktı.
Çayır çimen yollara düştü.
İşte konca, ata binmiş geliyor.
Biz ne duruyoruz,
o geliyor, o.
Ay parçamız, sevgilimiz, yârimiz geliyor.

Sen bizim yöremize gelirsen göreceksin, ey Şems,
huyumuz sadece susmak olmuş bizim, susmak.
Senin güzel gözlerinçin işte canım pusuda.
Rahatım kaçtı benim,
geceleri uykum kalmadı gitti ama,
bak işte o güzel günler yola çıkmış geliyor.

GELDİ

Şems u kamerem âmed sem'u başaram âmed
Von sîm-berem âmed von kân-ı zerem âmed

Güneşim, ayım geldi.
Gözüm, kulağım geldi.
Gümüş bedenlim geldi.
Altın madenim geldi.
Başımın sarhoşluğu geldi.
Gözümün nuru geldi.
Başka bir şey dilediysen
işte o başka bir şeyim geldi.

Yolumu vuran geldi.
Tövbemi bozan geldi.
Gümüş bedenli güzel
kapımdan ansızın çıkageldi.

Ey eski dostum benim,
bak bugün dünden çok iyi.
Dün ondan bir haber almıştım,
hemen de sarhoş olmuştum.
Dün gece onu mumla aramış durmuştum.
Bak bugün bir demet gül gibi
yol uğrağıma geliverdi.

Şarap içmeliyim şarap,
şimşekler saçmalı aklım,
bunun tam vakti.
Kuş olmalıyım, uçmalıyım,
kolum, kanadım geldi.

Bir anda aydınlık içinde dünya.
Bir anda dünya sabahlar gibi.
İşte bağırmanın tam zamanı şimdi.
İşte kükremenin tam zamanı.
Benim koca arslanım geldi.

GÖLGE KESİL

Âmed but-i meyhane tâ hâne bered mârâ
Binmûd behâr-ı nov tâ tâze kuned mârâ

İşte meyhane güzeli geldi,
bizi alacak, eve götürecek.
İşte geldi baharlar içinde,
geldi yüzümüz gülsün diye,
içimiz açılsın, ışısın diye,
olalım diye genç ve taze.

İşte dağarcığını açtı.
İşte belini sıktı.
İşte yayını kurdu.
İşte okunu yastı.
İşte yolumuzu vuracak.
İşte bizi yermek, yutmak için,
bin dereden su getirecek,
bir nice düzenler kuracak.

Ama durma gene yürü sen,
gölge kesil onun ince boyuna.
Önünde ardında koş yuvarlan.

Sonunda taze bir fidan gibi
kökümüzden söküp çıkaracaksa da bizi aldırma.
Mermer bir yürek varsa sende dostum, dayan!

Gene geldi işte gene geldi.
İşte o uzun ömür geldi.
Sultanların şahı geldi.
Gizli hazine geldi.
Cihanın canı geldi.
İşte güneş koç burcuna geldi,
gülen yüzümüzü görmek için
yaradılış ağacının üstünde.

BAŞKA YARINLAR

İmrûz cemâl-i tü sîmâ-yı diger dâred
İmrûz leb-î nûşet helvâ-yı diger dâred

Bugün yüzünde bir başka güzellik var senin,
bugün dudağında bir başka tad var,
boyunda bir başka yücelik.
Bugün kırmızı gülün bir başka daldan.

Ayın gökyüzüne bugün sığmamış.
Göklere benzeyen göğsün bugün daha geniş.
Hangi yanından kalktın bu sabah, söyle,
bir başka kavga var dünyada senin yüzünden,
dünyada bir başka gidiş.

Biz senin gözlerinden gördük
arslanlara meydan okuyan o ceylânı.
Başka bir ovası var o ceylânın bugün
iki cihandan da dışarı.

Seven insanın ayağı mı yok,
işte ona ölümsüzlük kanadı.
Yukarlarda onunla uçar gider.

Gözlerinin denizinde onu arama.
O inci bir başka denizde.

Bakarsın bugün sever bu yürek,
yarın sevilir bakarsın.

Yüreğimin özünde başka yarınlar var.

DÜN GECE

Ey hoşâ seb kez visâl-i yar mârâ dûş bûd
Müşterî der tâli-u horşîd der âgûş bûd

Ne güzel geceydi dün gece, ne güzel geceydi:
Onunla sarmaşdolaş, dudak dudağa,
talih kapısı ardına kadar açık,
güneş kucağımızda.

Ne güzel geceydi dün gece, ne güzel geceydi:
Şarap tasını her sunuşunda
diyordu aklını başına al.

Hani dün gece aklın da tam sırasıydı ya!

GENE NE OLDU SANA?

Bâz turuş şodi meger yâr-ı diger guzidei
Dest-i cefâ guşâdeî pây zi mâ keşîdeî

Gene ne oldu sana böyle birdenbire,
neden gene suratın asık?
Yoksa bir başka dost mu buldun kendine?
Gene neden uzattın cefa elini,
neden ayağını bizden çekiverdin?

Ay parçam benim, sevgilim,
kötü şeyler söylemiş düşmanlar sana.
Yalancılık etmişler, kandırmışlar seni.
Dün gece içlendim, acındım, bir hal oldum.
Gözüme bir damla uyku girmedi.

Ey sıcak soluğum benim, kalk.
Ey dün gecem benim, geri gel.
Ne gördün, nasıl gördün, söyle.
Böyle çaresiz bırakma bizi.

Bir ayna almışsın eline,
yüzüne bakıp duruyorsun.
Perdemizin ardına girmişsin,
yırtmışsın perdemizi.

Bir çıkar yol nasıl bulayım, bilmem ki,
seni gördüğüm günden bu yana
akıl mı kaldı bende,
fikir mi kaldı sanki.

İşte gönül yurdunun kapısı
ardına kadar açık.
İşte her yanda ayak izlerin senin.
Ne diye düşmanların kapısına koşarsın hâlâ anlamadım,
ne diye hâlâ onların evine girersin.

Bizim dudaklarımızı emdiğin günden bu yana
aklımda hep senin dudakların, ağzın.
Nerde senden bir söz açan görsem
hep onun ağzına bakar, biterim.
Onda senden bir şeyler görsem
aklıma kötü şeyler gelir,
sakın bu hırsız falan olmasın, derim,
derim, sen bunu nerden buldun,
sen bunu nerden aldın, derim.

Ey Rum ülkesinin övündüğü Şemseddin,
bir daha yüzünü çevirip bakmadın bize.
Artık şu dünyanın sensiz hiç tadı yok:
Dünyada her şey gözünü seninle açardı,
sen her şeyden olgun ve güzeldin.

Bize Tebriz'den bir habercik salarsan,
sana kalk bu yana gel, kalk gel, derim,
kalk gel, derim, seni doğuran, büyüten toprağa.

GELİN DE BİZİ GÖRÜN

Eyyühel uşşâk âteş keşte çün istâreîm
Lâcerem raksan heme şeb gerd-i on meh- pâreîm

Ey âşıklar, gelin bakın,
gelin bakın, ey iş erleri.
Gelin de bizi görün işte.
Bakın nasıl yıldızlar gibi ateş kesilmişiz,
ayın yöresinde bütün gece nasıl oynayıp dönmeye koyulmuşuz.
Güneşimiz gideli ortaya nasıl çıkmışız işte bakın.
Bakın nasıl anadan doğma çırılçıplak olmuşuz,
nasıl başıboş olmuşuz bakın.

Ey âşıklar, gelin,
gelin ey iş erleri,
şarabın en tatlısı burda işte bakın,
işte burda şarabın en iyisi,
işte burda yıllanmışı şarabın.

Tanyeri ağarınca her gün,
güzeller sultanımız çağırır, haydi der,
ey çaresizler der, gelin,
âşıklara derman olan biziz asıl,
âşıklara biziz asıl tek çare, der.

Turdağı o şarabı içti.
Körkandil sarhoş oldu.
Turdağı kendinden geçti.
Bizim elimizden ne gelir,
biz demirden dağ değiliz ki!

Gökyüzünde, harman yerinde,
yanan yıldızlarız ama,
kesilsek dilim dilim,
bölünsek parça parça,
olsak arpa gibi, tane tane,
gene de söz açamayız sırdan yana,
veremeyiz ondan bir zerre bile.

Diyorlar aşk deli.
Ama biz zırdeliyiz.
Diyorlar kötülüğe götürür insanı insanın içi.
Ama biz o iç'e emrederiz.

Tek bir aşka tutulmuşuz yani,
yani senin aşkına tutulmuşuz.
Sen bir kez daha şu yolculuktan dön gel,
gel Allah aşkına bir gör halimizi.

O KAPIYI KAPA

Der furûbend kî mâ âşık-ı in meykedeîm
Derdîh on bâde-i canrâ ki sebük-dîl şudeîm

O kapıyı kapa.
Gayret kemerini kuşan.
Bize can şarabını sun.
Bu meyhaneye âşık kişileriz biz,
hem çok uzaklardan geliyoruz bak,
çok uzaklardan.

O kapıyı kapa,
gel sen asıl bizi gör,
gör halimizi, acı.
Bir başka kapı aç,
işte na şurda,
bir gizli kapı.
Bir büyük sağrak bul getir bize.
Sonra doldur şarabı
eski dostluğumuzun şerefine.

O kapıyı kapa.
Gel bizi yıka, arıt.

Hani bir gün, bilmem unuttun mu,
biz hepimiz uykudaydık.
Sen bir tekme atmıştın bize,
derken bir, bir daha.
Sıçramış uyanmıştık uykudan.
Oturup şarap içmiştik sonra.
Şarap başımıza vurmuştu.
O zaman olmuştu işte ne olduysa.

Denizleri yüksük gibi gören timsahlarız artık,
tirit, mercimek, aş erleri değil.
Haydi inadı falan bırak,
inadı bırak da kendine gel,
bize şarap ver, şarap.

BİR OLUR MU?

Goft yekî Hâce Senâî bimord
Merk-i çünan Hâce ne kârîst hord

Biri geldi, Hoca Senâi öldü dedi.
Yabana atılır bir er değildi ki, omuz silkelim.
Saman çöpü değildi ki, uçtu diyelim.
Su değildi ki, soğuktan dondu diyelim.
Tarak değildi ki, bir saç teli kırdı onu diyelim.
Buğday tanesi değildi ki, toprakta kayboldu diyelim.

O şu toprak yurtta bir altın gömüsüydü.
Bir arpaya sayardı iki cihanı.
Aldı topraktan yaratılan bedeni bir gün,
fırlattı toprağa attı.
Aldı götürdü akıl denen şeyi.

Yanlış lâf mı ediyoruz ne?
Kimsenin bilmediği bir can daha vardı,
bağışladı gitti o canı sevgiliye.

Saf şarap tortu koyvermişti.
Safı tortunun üstüne çıkmıştı,
arınmıştı tortudan.

Günlerden bir gün, azizim,
yolda birbirlerine rastlamışlar,
birlikte yolculuk etmişlerdi,
bir Kürt, bir Maraga'lı, bir Rey'li,
bir de Rum ülkesinden biri.

Bir olur muydu atlas kumaşla kara çul?
Elbet yollar ayrıldı bir gün,
her biri kendi yurduna gitti.

VERDİM CANIMI GİTTİ

Bang mîzen ey münâdî ber ser-i her destei
Hiç dîdîd ey müselmânan gulâmî cesteî

Nerde bir topluluk görürsen, tellâl,
hiç durma, bağır:
Kaçan bir kul gördünüz mü ey insanlar, de,
tertemiz kokan bir kul gördünüz mü,
ay parçası bir yüzü var,
baştanbaşa fitne.

Savaş vakti tez gider, de, tellâl,
barış vakti uysal olur, de.

Nerde bir topluluk görürsen, tellâl,
hiç durma, sor:
İnce boylu, güler yüzlü, tatlı sözlü,
tez canlı, çevik bir kul gördünüz mü?
Sırtında bir al kaftan taşıyor.

Kucağında bir rebap, elinde bir yay var, de, tellâl.
Çaldığı hep güzel, hep sıcak havalar, de.

Nerde bir topluluk görürsen, tellâl,
hiç durma, bağır:
Onun bağından bir meyva devşiren var mı ey insanlar, de,
onun gül bahçesinden bir demet gül deren var mı?

İş ki çıksın bir habercik getirsin biri ondan bana, tellâl,
çıksın biri ondan bana bir şeyler desin iş ki,
söyle, verdim canımı ona gitti, tellâl,
verdim canımı ona gitti.

SELÂM TEBRİZ'E!

Bişnov in kıssa-i bülhâne emîr-î asesan
Rindi ez halka-i mâ keşt derin kûy nihan

Kulağını ver, dinle,
bak asesbaşı ne diyor:
Bu mahallede bizden bir gönül eri kayboldu, diyor,
derken ansızın biri yolda izini buldu, diyor.
Belirtilerini görün işte, diyor.
İşte al kanlar içinde bir elbise, diyor.

Ne zamandır onu aradık, yandık yakıldık.
Ne zamandır onu arayanlar her yanda dövündüler.
Ne üst kodular, ne baş.

Âşıkların kanı hiç eskimiyor, unutulmuyor.
Âşıkların kanı nasılsa hep öyle kalıyor.
Hep öyle taze, sıcak.

Bu eski bir kan davasıdır deme sakın.
Atma kulağının arkasına sen şu lâfı:
Kan bir kere eskidi mi kararır, kurur ama,
âşıkların kanı durmayacak, gönüllerden biteviye akacak.

Bu bucağa sığınan senin kanlı bakışındır.
O büyük sağrağı sunan senin nerkis gözlerin.
Sarhoşça gelen de onlar, gönüller çalan da onlar,
adamı canevinden vuran da onlar.

Ya o yok olunca sen çık ortaya,
ya da o kaybolan gönlü geri ver.

Ey gönül,
o şeker gibi gönülden bir parçacık yüz bulursan
şükret haline.
Bütün âlem denizin bir damlasında erimiş gitmiş ama
bir sinek o şekerden sanki ne kadar yer?

Bir gün sen de böyle öldürülürsen
sonsuzluğa erecek, hep diri kalacaksın, diri.

Böyle bir şehidin canından
selâm Tebriz'e!

GİTTİN

Dırîgâ kez miyan iy yâr reftî
Be derd u hasret-i bisyâr reftî

Buradan bir nice acıyla, özlemle gittin,
sonra yalvardın yakardın amma
eline düşmüştün bir kere kaderin,
ne fayda sevgili, ne fayda.

Her yanda çareler aradın kendine,
olmadık şeyler yaptın her yanda.
Bulmadın bir çare, sonunda gittin,
ne fayda sevgili, ne fayda.

Kucağın güllerle doluydu senin,
ayın ondördü bir yüzün vardı.
Kopup halkasından dostlar meclisinin,
o aşağılık, o bayağı yere sen,
o karıncaların, yılanların yanına
ne oldu, nasıl oldu da gittin?

Nerde hani o cânım sözlerin şimdi?
Nerde hani o sırları çözen akıl?
Nerde hani gül bahçesine giden ayak?
Elimizi tutan el nerde hani?

Hoştun, güzeldin, eşin yoktu senin,
insanları hemen elde ederdin.
Ama kalktın çıktın bir uzun yolculuğa,
insanları yiyen toprağa gittin.

Ağlaya inleye sen gittin ama,
gökler de arkandan durmadı ağladı.
Parça parça etti yüzünü ay.
Gönlüm arkandan kan bağladı.

Şimdi ne edeyim, kime sorayım seni?
İyi insanlar arasında mısın orda?
Yani dostlar meclisinde mi?
Yoksa bir kenarda boynun bükük mü kaldın?

Öyle bir yere gittin ki bu sefer,
izinin tozu bile belli değil.
Ne kadar da kanlıymış gittiğin yol!

AĞIT

Kadr-i gam ger çeşm-i şer bigrîstî
Rûz u şebhâ tâ seher bigrîstî

Göz gamın ne olduğunu bilseydi,
gökyüzü bu ayrılığı çekseydi,
padişah bu acıyı duysaydı;
göz gece demez gündüz demez ağlardı,
gökler yıldızlarla, güneşle, ayla
gece demez gündüz demez ağlardı,
padişah bakardı ününe,
tacına, tahtına, tolgasına, kemerine,
gece demez gündüz demez ağlardı.

Gül bahçesi güzün geleceğini duysaydı,
uçan kuş avlanacağını bilseydi,
gerdek gecesi bu özlemi görseydi;
gül bahçesi hem güle hem dala ağlardı,
uçan kuş uçmaktan vazgeçer ağlardı,
gerdek gecesi öpüşmeye, sarılmaya ağlardı.

Zaloğlu bu zulmü görseydi,
ecel bu çığlığı duysaydı,
cellâdın yüreği olsaydı;
Zaloğlu savaşa, yiğitliğe ağlardı,
ecel bakardı kendine ağlardı,
cellât, yüreği taş olsa, ağlardı.

Kumru, başına geleceği duysaydı,
tabut, içine gireni bilseydi,
hayvanlarda bir parça akıl olsaydı;
kumru selviden ayrılır ağlardı,
tabut omuzda giderken ağlardı,
öküzler, beygirler, kediler ağlardı.

Ölüm acılarını gördü tatlı can,
koyuldu işte böyle ağlamaya.
Olanlar oldu, gitti dostum benim,
şu dünya bir altüst olsa, ağlasa yeri var,
öylesine topraklar altında kalmışım.

RASGELE SÖYLEDİĞİ ŞİİRLER

DEMEDİM Mİ?

Negoftemet merov ancâ ki âşnât menem
Derin serâb-ı fenâ çeşme-î hayât menem

Oraya gitme demedim mi sana,
seni yalnız ben tanırım demedim mi?
Demedim mi bu yokluk yurdunda hayat çeşmesi
ben'im?

Bir gün kızsan bana,
alsan başını,
yüz bin yıllık yere gitsen,
dönüp kavuşacağın yer ben'im demedim mi?

Demedim mi şu görünene razı olma,
demedim mi sana yaraşır otağı kuran ben'im asıl,
onu süsleyen, bezeyen ben'im demedim mi?

Ben bir denizim demedim mi sana?
Sen bir balıksın demedim mi?
Demedim mi o kuru yerlere gitme sakın,
senin duru denizin ben'im demedim mi?

Kuşlar gibi tuzağa gitme demedim mi?
Demedim mi senin uçmanı sağlayan ben'im,
senin kolun kanadın ben'im demedim mi?

Demedim mi yolunu vururlar senin,
demedim mi soğuturlar seni.
Oysa senin ateşin ben'im,
sıcaklığın ben'im demedim mi?

Türlü şeyler derler sana demedim mi?
Kötü huylar edinirsin demedim mi?
Ölmezlik kaynağını kaybedersin demedim mi?
Yani beni kaybedersin demedim mi?

Söyle, bunları sana hep demedim mi?

SU DEDİ Kİ

Dil çu dâne mâ misâl-i âsyâ
Âsyâ key dâned in gerdiş çirâ

Gönül buğday tanesine benziyor,
bizse değirmene.
Değirmen nereden bilecek
bu dönüşün sebebi ne?

Değirmen taşına benziyor beden,
düşünce ve kaygı, suyu.
Su kulak kabarttı, dinledi,
taş başından geçeni söyledi durdu.

Su der ki:
Değirmencidir suyu ark'a döken,
ona sor sen bu işi.
Ey ekmek yiyen, der sana değirmenci,
ekmekçi dediğin de kim oluyor
bu değirmen bir dönmedi mi?

Başından geçenler uzar gider,
gelmez sonu bir türlü.
Yücelik sayesinde bilgi değirmeni
bir hayli tane övüttü.
Söylesin sana, ona sor.

Tebrizli Şems, devlet kuşu,
padişahın kutluluk göğünde
yücelere doğru
uçuyor da uçuyor.

BİR GECECİK

Ger nehusbî şebekî can çi şeved
Ver nekûbî der-i hicran çi şeved

Bir gececik uyuma, ne olur.
Ayrılık kapısını çalma bir gececik.
Bir gececik dostların gönlü olsun,
ne olur sabahı et bir gececik.

Bir gececik gözlerimiz seninle aydın olsun,
kör olsun şeytan bir gececik.
Dünyayı güzel kokular sarsın bütün.
Karanlıklardan ışıklar aksın ovalara.
Sofrandakiler dirilsin bir gececik.

Bir gececik uyuma, ne olur.
Ayrılık kapısını çalma bir gececik.
Bir gececik ata bin, meydana gel.
Gönüller bir gececik rahat olsun,
göğüsler meydana dönsün bir gececik.

Yeniler giyinelim biz kulların.
Musa gibi sen bir sopa al eline.
Sopa bir anda elinde yılan olsun.
Süleyman gibi sen karıncaların yanına var.
Karıncalar bir anda birer Süleyman olsun.

Ne olur, bir gececik kapısını çalma ayrılığın.

KENDİME YEDİREMEM

Hezeyan ki goft duşmen be derûn-ı dil şinîdem
Pey-i men tasavvurîrâ ki bikerd hem bidîdem

Düşman saçmasapan lâflar eder,
duyar can kulağım.
Benim için kötü şeyler düşünür,
görür can gözüm.
Üzerime köpeğini salar,
ısırır köpek ayağımı,
çok acılar çekerim, çok acılar.
Köpek değilim, onu ısıramam,
ısırırım dudağımı.

Büyük kişilerin sırlarına ortağım,
gene de na şu kadar övünemem.
Bütün ayıplar bende ama,
ne yapıp yapmalı,
ulaşmalı dostlara,
geride kalmayı kendime yediremem.

DOSTLAR, GÜN BUGÜN!

Bâdâ mübârek ber cihan sûr-u arûsîhâ-yı mâ
Sûr-u arûsîrâ Hudâ bibrîd ber bâlâ-yı mâ

Toy, düğün kumaş oldu, ölçüldü biçildi.
Toy, düğün elbise oldu uzun boya.
Toylar, düğünler tam bizim için,
toyumuz, düğünümüz kutlu olsun dünyaya.

Şekere eş oldu dudu kuşu,
zühre eş oldu aya.
Toylar, düğünler tam bizim için,
toyumuz, düğünümüz kutlu olsun dünyaya.

Bugün hayat öylesine rahat.
Bugün yürekler öylesine ferah.
Bugün insanlar öylesine kardeş.
Toylar, düğünler tam bizim için,
toyumuz, düğünümüz kutlu olsun dünyaya.

Ey şehrimizi aydınlatan sultan,
güvey oluyorsun bir güzele bu gece.
Ne de güzel yürüyorsun mahallemizde salına salına,
ne de güzel akıyorsun deremizde çağlaya çağlaya,
ey bizi unutmayan, bizi arayan dost,
ey bizim suyumuz, ırmağımız.
Toylar, düğünler tam bizim için,
toyumuz, düğünümüz kutlu olsun dünyaya.

Dostlarım, gün bugün,
oynayın, raksedin, dönün.
Bir bölük halk deniz gibi köpürüyor,
bir bölük halk dalga dalga secdede.
Bir bölük halk kılıç gibi savaşıyor,
bir bölük halk kanımızı içmede.
İşte girdi gerdeğe nesrinle gül,
işte astım davulumu boynuma.

Toylar, düğünler tam bizim için,
toyumuz, düğünümüz kutlu olsun dünyaya.

ŞİAR EDİNDİK

Mâ der cihan muvâfakat-i kes nemîkûnîm
Mâ hâne zîr-i künbed-i atlas nemîkûnîm

Bu dünyada ne kimseye uymuşluğumuz var,
ne şu atlas kubbe altında ev kurmuşluğumuz.
Biz susuz kalmışız,
içtikçe içiyoruz.
Güzel bir sarhoşluğumuz var,
güzel, hiç doymayan.
Rahmet denizinin dalgasıdır bu,
bir saman çöpünden başka bir şey değildir
bu dalganın üstünde düşman.

Aşağılık kişinin peşine düşmemeyi şiar edindik biz.
Gönül dalgasını bırakmamayı şiar edindik.
Şu yokluk yurdunda
Nuh ve Halil gibi,
ölmezlik denen yerde aşk çardağı kurmak varken,
burnu büyük Âd ve Samud gibi köşkler kurmamayı,
Kafdağı'nda avlanmak dururken
Gerkes gibi leş avlamamayı,
iyi yürekli, tertemiz dostları bırakıp
kahpeleri aldatan dev'e yönelmemeyi,
şu kapkara toprağa
meyvası cefa olan fidanı dikmemeyi,
kafiyeye de, şiire de önem vermemeyi,
bizden olmayan şeylere pek aldırış etmemeyi
şiar edindik.

BİZİM CANIMIZA GELSİN

Renc-i ter dûr ez tü ey tü râhat-ı canhâ-yı mâ
Çeşm-i bed dûr ez tü ey tü dîde-î bînâ-yı mâ

Hastalıklar senden uzak olsun, ey canlarımızın rahatı,
ey gören gözümüz,
kem gözler senden uzak olsun!

Bedenin sağlam olsun, ay yüzlü güzel,
gölgen başımızdan eksik olmasın!

Gül bahçesine benzeyen yüzün,
o gönül otlağımız,
ovamızın yeşilliği,
nasılsa hep öyle kalsın,
hep öyle taze, yeşil.

Bizim canımıza gelsin
senin bedenine gelen ağrı.

TABİAT
ve
YAKINMA
ŞİİRLERİ

BAHAR

Yâr merâ çu uşturan bâz mehâr mîkeşed
Uştur-i mest-i hîşrâ der çi katâr mîkeşed

Sevgili tutmuş yularımdan beni,
develer gibi habire çeker.
Esrik devesini böyle nereye götürür,
böyle hangi katara?

Hem canımı çiğnedi benim o,
hem bedenimi çiğnedi.
Gönlümü bağladı benim o,
kırdı şişemi.

Ne iş yaptırmaya götürür, bilmem,
nereye götürür beni.

Sevgili takar beni oltasına,
atar karaya balık gibi.
Sevgili kurar gönlüme bir tuzak,
avcıdan yana çeker sürür beni.

Bakarım tabiat başlar büyük işine:
Bulutlar gelir uzaktan
katar katar, küme küme.
Bulutlar sular ovaları.
Bulutlar yürür dağlara doğru.
Uyanır açar gözlerini yeryüzü.
Gökler çalar davulunu.
Dalların gönlüne çeker gülün özü
en güzel kokusunu baharın.
Tohumun gönlü başlar vermeye tohum.
Ağaç durmadan söyler, döker içini.

EY BALÇIK DÜNYA

İy cihân-ı âb u gil tâ men turâ bişnâhtem
Sad hezârân mihnet u renc u belâ bişnâhtem

Seni bildim bileli,
ey balçık dünya,
başıma nice belâlar geldi,
nice mihnet, nice dert.
Seni sırf belâdan ibaret gördüm,
seni sırf mihnetten, dertten ibaret.

İsa'nın yurdu değilsin sen,
yayıldığı yersin eşeklerin.
Nerden tanıdım seni bilmem ki,
nerden parçası oldum bu yerin?

Bana vermedin bir yudum tatlı su,
sofranı yaydın yayalı.
Elimi ayağımı bağladın gitti,
elimin ayağımın farkına varalı.

Bırak da bir ağaç gibi
yerin altından çıkarıp ellerimi
sevgilinin havasıyle sarmaşdolaş olayım,
uzayıp gideyim bâri.

Ey çiçek, dedim çiçeğe,
dedim, bu küçük yaşta sen,
neden ihtiyar oldun bu kadar,
dedim, nasıl oldu bu böyle?

Çocukluktan kurtuldum, dedi çiçek,
sabah rüzgârını tanıyalı,
hep yukarlara doğru çıkar
yukarlardan gelmiş bir ağaç dalı.

Şunu da söyledi çiçek:
Madem aslımı tanıdım,
madem yersizlik âlemi aslım,
artık bana tek bir şey düşecek:
Yücelip aslıma gitmek.

Sus yeter artık,
var git yokluğa haydi,
yoklukta yok ol.
Git, yokluklardan tanı
yokluktan var olanı.

TÖVBE

İy mutrıb in gazel gû kez yâr tevbe kerdem
Ez her gulî borîdem vez hâr tevbe kerdem

Ey çalgıcı,
şu gazeli oku:
Ben sevgiliden geçtim, de.
Gülden, dikenden geçtim,
tövbe ettim, de.

Bir gün sarhoştum,
bir gün şöyle böyle.
İkisinden de yudum elimi.
Baktım na buraya kadar tövbenin içindeyim,
dedim tövbelerime tövbe.

Bu köyün şarapçısı hani nerde?
Çabuk şu sağrağı doldursun.
Ar da neymiş,
namus da ne?

Körkütük olmuşum, körkütük işte,
sıcağa, soğuğa tövbe etmişim,
yaşa, kuruya tövbe.

Gel çalgıcı, gel,
ben yolumdan çıkmışım bikere.
Sen bilirsin yolunu,
al çalgıyı, vur tele.

Gönlüm benim paramparça.
Bir çare derdime, bir çare.
Göster kendini, çık ortaya,
gecemizi aydınlat.

Çok karanlık, çok.

İSYAN ETMİŞİM!

Men on şeb-i siyâhem kez mâh hışm kerdem
Men on gedâ-yı ûrem kez şâh hışm kerdem

Aya öfkelenmişim ben,
işte böyle kapkaranlık bir gece olmuşum.
Padişaha kızmışım,
çırılçıplak bir yoksul olmuşum.

Güzeller sultanı gel demiş,
evine çağırmış beni.
Ben bir yolunu bulmuşum,
yola baş kaldırmışım.

Sevgilim baş çeker, naz ederse,
gamlara atar, kararsız korsa beni,
bir kez olsun ah demem, inad için.
Ah'a da kızmışım ben.

Bir bakarsın altınla aldatır beni o.
Bir bakarsın şanla şerefle aldatır beni.
Oysa altın falan istemiş değilim ondan,
Şanla şerefe hele çoktan boş vermişim.

Ben bir demirim,
mıknatıstan kaçıyorum.
Bir saman çöpüyüm ben,
mıknatıslara yan çizmişim.

Ben öyle bir zerreyim ki,
bütün âleme isyan etmişim.
Havaya, toprağa isyan etmişim.
Ateşe, suya isyan etmişim.
Altı yöne isyan etmişim.
Beş duyuya isyan etmişim.

Hava, toprak, ateş, su da neymiş ki,
altı yön de neymiş,
beş duyu da ne.
Benim hiç bir şey umurumda değil.

İNSANLIK

NE ZAMAN?

Çi rûz bâşed-i k'in ism u resm binverdim
Miyân-ı meclis-i con halka halka mîgerdim

Ne zaman bu addan sandan geçeceğiz, ne zaman?
Can meclisinin halkasına ne zaman hep birden
girip oturacağız?
Dudağımıza bir tek kadeh dokundurmadan
ne zaman içeceğiz büyük dostumuzun huzurunda
can şarabını,
ne zaman içeceğiz, ne zaman?

Ne zaman diyeceğiz can sâkisine, uzat elini,
biz bu yana göçtük artık,
armağanlar getirdik sana.

Ne zaman diyeceğiz can sâkisine, ne duruyorsun,
tutulduk bikere, düştük ocağına senin,
gurbet elde üşüdük, donduk kaldık,
selâm ver, hatırımızı sor, kucakla, ısıt bizi,
bize kırmızı şarap sun.

Ne zaman bize cevap verecek o, ne zaman?
Ne zaman diyecek, nem varsa sizin,
buyurun, âfiyetler olsun?

DENİZLERİN ÜZERİNDE

İn bül - aceb kender hazan şod âftâb ender hamel
Hûnem be çûş âmed künun der hûn-ı hod raks-ül cemel

Pek acayip bir şey bu:
Güz mevsiminde olduğumuz halde
birdenbire güneş koç burcuna girdi baktım.
Baktım birdenbire ilkbahar oldu.
Birdenbire kaynadı kanım.
Nerdeyse hani
bulanıp kanıma
bir deve gibi köpürecek,
bir deve gibi oynamaya başlayacağım.

Bir uzaklaşıp bir yaklaşması kan dalgalarının.
Kendinden geçmiş insanla dolu bir ova.
Ölümsüz, gözle görülmez bir içki âlemi.

Baktım birdenbire canlandı ölü.
İhtiyarlar baktım genç oluverdi.
Baktım bakırlar kesildi som altın.
Daha iyisi geldi yerine,
daha güzeli geldi baktım,
şehrimizden ayrılanın.

İçki, eğlence, tad sarmış şehrimizi.
Elinde bir kadeh var her sarhoşun.
Kimi doymuş, rahat, kendinde.
İçkiye doğru koşmakta kimi.
Gürül gürül süt ırmağı bir yanda,
bir yanda gürül gürül bal nehri.

Pek acayip bir şey bu:
Bir şehirde padişah bir tane olurdu.
gökyüzünde ay bir tane.
Bu şehir padişahlarla dolu,
gökyüzü aylarla, zuhallerle.

Sen haydi koş var git hekimlere,
orda işiniz yok de sizin.
Orda ne dermansızlık, ne dert var, de.
Orda ne gam, ne kasavet var, de.
Orda ne kadı, ne vali.
Ne bey, ne beyin vergicisi.

Davalar, düşmanlıklar, kavgalar zaten
denizlerin üzerinde hiç bir zaman yürüyemedi.

BU IRMAK

Zan şâh ki ûrâ heves-i tabl-u alem nîst
Dîvâne şüdem ber ser-i divâne kalem nîst

Kusuruma bakmayın benim, dostlar,
bağışlayın beni.
Ben davullara, bayraklara aldırmayan
bir padişahın yoluna düşmüşüm,
deli divane olmuşum.
Çok uzaklardan yürüyen bir adam gibiyim ben,
çok uzaklardan geçen bir hayal gibi.
Ama yok da sayılamam hani,
var olan bir şeyim ben.

Hadi ben bensiz geleyim,
sen sensiz gel.
Ne varsa şu ırmağın içinde var,
soyunalım iki can,
dalalım şu ırmağa, hadi.
Bu kupkuru yerde yakınmadan gayri ne gördük,
bu kupkuru yerde ne gördük zulümden gayri.

Bu ırmakta ne ölmek var bize,
bu ırmakta ne gam var, ne keder var, ne dert.
Bu ırmak alabildiğine yaşamaktan,
bu ırmak iyilikten, cömertlikten ibaret.

Durma, çabuk gel, gelmem deme.
Ne evet demek yaraşır sana, ne hayır.
Senin şânına sadece gelmek yaraşır, dostum,
senin şânına sadece gelmek yaraşır.

VAR OLANLAR GELİYOR

Endek endek cem-i mestan mîresend
Endek endek mey - perestan mîresend

Sarhoşlar göründü.
Şaraba tapanlar bir bir gelmeye başladılar.
Güzeller nazlı nazlı yollara düştü.
Salına salına gül bahçesinden gül yanaklılar geliyor.

Bir anda hem var olan, hem yok olan,
bir anda değişen, yenilenen şu dünyadan
yoklar bir bir çekip gittiler.
Var olanlar geliyor.

Eteklerini altınla doldurmuşlar.
Som altın kesilmişler.
Darda olanlara verecekler.

Hastalar, yorgunlar, arıklar
iyileşmişler, kanlanmışlar, canlanmışlar,
aşk yaylâsından geliyorlar.

İyi insanların şarkıları
ta yukarlardan aşağılara
güneşin ışıkları gibi iniyor.
İyi insanlar yağmur demiyor, kar demiyor,
ortalık kış kıyamet,
kolları sıvamışlar,
taze yaz meyveleri yetiştiriyorlar.

Ben sustum.
Sofra kuruldu.
Onlar bir gül bahçesinden yola çıktı,
bir gül bahçesine doğru.

HAPİSTELER AMA

Rov çeşm-i canrâ berguşâ der bîdilan enderniger
Kovmî çü dil zîr u zeber kovmî çü con bî pâ vu ser

Yürü, can gözünü aç,
şu âşıklara bir bak hele:
Nasıl sarmaşdolaş, gönül gibi bir şey olmuşlar,
nasıl gelmişler can gibi
elsiz, ayaksız hale.

Bahçeden daha güler yüzlü onlar,
gülden daha güler yüzlü.
Bilgiden daha doğru,
akıldan daha hünerli,
serviden daha hür.
Ölmezlik suyundan daha arı, duru.

Hep zerreler gibi havadalar.
Güneş onlara kaftan.
Balçığa ayak basmışlar,
baş komuşlar gönül dizine.
Kanların üzerinden geçmişler,
kan denizlerinin dalgaları arasından.
Etekleri gene tertemiz;
bir şey bulaşmamış eteklerine.

Diken içindeler,
ama gül gibiler.
Hapisteler,
ama şarap gibiler.
Balçık içindeler,
ama gönül gibiler.
Gece içindeler,
ama sabah gibiler.

Sen onların şarabını bir iç de gör:
Nasıl birdenbire ferah olur, aydınlanır yüreğin,
birdenbire nasıl unutulur her şey,
nasıl birdenbire gözlerinin içi güler.

BİRLİĞE ULAŞ

Bîşter â bîşter çend ezin reh-zenî
Çun tu menî men tuem çend tuyiyy u menî

Beri gel, daha beri, daha beri.
Bu yol vuruculuk nereye dek böyle?
Bu hır gür, bu savaş nereye dek?
Sen bensin işte, ben senim işte.

Ne diye bu direnme böyle, ne diye?
Ne diye aydınlıktan kaçar aydınlık, ne diye?
Topumuz bir tek olgun kişiyiz, bir tek,
ne diye böyle şaşı olmuşuz, ne diye?

Zengin yoksulu hor görür, ne diye?
Sağ soluna yan bakar, ne diye?
İkisi de senin elin, ikisi de,
peki, kutlu ne, kutsuz ne?

Topumuz bir tek inciyiz, bir tek.
Başımız da tek, aklımız da tek.
Ne diye iki görür olup kalmışız
iki büklüm gökkubbenin altında, ne diye?

Sen habire gevele dur bakalım,
habire «usul boylu birlik çam ağacı» de,
sonu nereye varır bunun, nereye?

Şu beş duyudan, altı yönden
varını yoğunu birliğe çek, birliğe.
Kendine gel, benlikten çık, uzak dur,
insanlara karıl, insanlara,
insanlarla bir ol.
İnsanlarla bir oldun mu bir madensin, bir ulu deniz.
Kendinde kaldın mı bir damlasın, bir dane.

Erkek arslan dilediğini yapar, dilediğini.
Köpek köpekliğini ede durur, köpekliğini.
Tertemiz can canlığını işler, canlığını.
Beden de bedenliğini yapar, bedenliğini.

Ama sen canı da bir bil, bedeni de,
yalnız sayıda çoktur onlar, alabildiğine,
hani şu bademler gibi, bademler gibi.
Ama hepsindeki yağ bir.

Dünyada nice diller var, nice diller,
ama hepsinde de anlam bir.
Sen kapları, testileri hele bir kır,
sular nasıl bir yol tutar, gider.
Hele birliğe ulaş, hır gürü, savaşı bırak,
can nasıl koşar, bunu canlara iletir.

GÜNEŞE KULUM BEN

Çu gulâm-ı âftâbem heme zâftâb gûyem
Ne şebem ne şeb-perestem ki hadîs-i hâb gûyem

Mademki ben güneşe kulum,
güneşten söz açmalıyım size.
Mademki gece değilim ben,
mademki karanlıklara tapmıyorum,
düşten dem vurmak nafile.

Mademki tıpkı güneşe benziyorum,
elimi eteğimi çekmeliyim üzerinden
ferah, mâmur olan yerin.
Mademki tıpkı güneşe benziyorum,
doğmalıyım ortasında harabelerin.

Gerçi bugün bir kuru elmayım,
ama değerim ağacımdan çok.
Gerçi sarhoşum, yıkılmışım ama
doğru lâf etmedeyim,
erkekçe konuşmadayım.

Benim gönlümün kokusu
yöresindeki topraktan gelir.
Ben o topraktan utanırım da
nedense bir tek söz söyleyemem
suya dair.

Güzel yüzünden kaldır perdeni,
böyle konuşmayı yakıştırma bana.
Taş gibi kaskatıysa senin kalbin,
bak benim kalbim yanmış, ateş haline gelmiş.
Bir iyilik eder, şişeyi alırsan eline,
bir de bakacaksın ki kadehle şarap bende dile gelmiş.

BUGÜN AHMET BENİM

İmrûz menem Ahmed nî Ahmed-i pârîne
İmrûz menem anka nî murgak-ı bâçîne

Bugün Ahmet benim,
ama dünkü Ahmet değil.
Bugün anka benim,
ama yemle beslenen kuşçağız değil.

Enelhak kadehiyle
bir yudumcuk içen sızdı
Tanrılık şarabından.
Şişelerle, küplerle içtim ben, sızmadım,
ben, sultanların aradığı sultan.

Ben hâcetler kıblesiyim.
Gönlün kıblesiyim ben.
Ben cuma mescidi değilim,
insanlık mescidiyim ben.

Ben saf aynayım,
sırım dökülmemiş, paslanmamışım.
Ben kin dolu bir gönül değilim,
Sinâ dağının gönlüyüm ben.

Üzüm sarhoşluğu değil benim sarhoşluğum,
benim sarhoşluğumun sonu yok.
Tarhana çorbası içmem ben,
can yemeği yerim,
içerim can şerbeti.

İşte sararttı seni
bir gümüş bedenlinin özlemi.
Altın haline geldin artık.
Sen altına âşıksın,
altın benim rengime âşık.

Gönlü saf sûfiyim ben,
benim tekkem âlem,
medresem dünya benim.
Değilim abalı sûfilerden.

İster yakarış eri ol sen,
meyhane eri istersen,
bundan sanki ne çıkar?
Yok cumartesiymiş, yok cumaymış,
bence ne farkı var?

Gerçeğin tadını alan er
ne altına aldırış eder,
ne kalender tacına bakar.
Ne tasası vardır, ne kini.

Ey Tebriz'li hak Şems'i,
yüzünü göstermeseydin sen,
yoksul, çaresiz kalırdı kulun;
ne gönlü olurdu, ne dini.

HANGİSİYİM BEN?

Zin dü hezâran men-ü mâ ey ecebâ mençimenem
Gûş binih arbederâ gûş menih ber dehenem

Şu insanlardan hangisi ben'im?
Hele sen şu kavgayı, gürültüyü dinle,
ağzıma, sözüme kulak asma.
Hem sen beni elden çıktı bil.
Yoluma kadeh madeh koyayım da deme.
Önüme ne çıkarsa tuzla buz ederim.

Hem ben tıpatıp sana benzerim.
Ağlarsan ağlarım,
gülersen gülerim.
Asıl sen varsın ortada,
ben senin elinde bir ayna.
Sen yeşillikte bir ağaç,
ben senin gölgen.

Ben senin gölgen olduktan sonra
hemen gider kendime bir dost ararım
kurmak için yanında çadırımı,
ararım bir taze gül fidanı.

Sonra sâkinin kapısına varır,
vurur testimi kırarım.
Sonra oturur bardak bardak içerim
ciğerimden akan kanı.

BENİM İSTEDİĞİM SEVGİLİ

Merâ âşık çunan bâyed ki her bârî ki berhîzed
Kıyamethâ-yı pur âteş zi her sûyî berengîzed

Benim istediğim sevgili
şöyle bir kımıldandı, bir doğruldu, bir silkindi mi
kıyametler koparmalı dört yanından,
ateşten kıyametleri.

Benim istediğim sevgili
cehennem gibi olsun ama,
bir anda kurutup, yok edip denizleri,
gene bir anda bir dalgadan bir deniz çıkararak meydana
unutturmalı cehennemi.

Benim istediğim sevgili
elinde gökleri bir mendil gibi dürmeli,
güneşi bir kandil gibi tutup asmalıdır.
Timsah yüreği gibi bir yürekle
arslanlar gibi savaşmalıdır.

Ortada kendinden başka kimse komadan
girmeli cenge
kendi kendisiyle bile.

Çıkınca yedinci denizden,
yüztutunca Kaf dağına o,
sermeli ardından incileri
toprağın kucağına o.

Sonra gönlün yedi yüz perdesini
birdenbire sıyırınca o,
gökler yerlere dek eğilmeli.

Sonra sermeli üzerimize incileri
Tebriz'li Şemseddin'im gibi
hak şarabından sarhoş olup.

BEN NEYİM ?

Âh çi bî reng-ü bî nişan ki menem
Ki bibîned merâ çunan ki menem

Olduğum gibi kim görebilir beni,
ne rengim var benim, ne nişanım.
Benim de bildiğim sırlar var, diyeceksin ama,
hem o sırlarım ben,
hem o sırları saklayanım.

Bu gönül ne vakit durulacak, bilmem.
Ama şu anda hiç kımıldamadan duran da benim,
yürüyüp giden de ben.

Ben bir denizim,
kendi varlığı içinde taşan,
uçsuz bucaksız,
alabildiğine geniş,
kıyısız, hür bir deniz.

İki dünya da yok oldu gitti bende.
Artık ne bu dünyadan sorsunlar beni,
ne o dünyadan.

Sen bizim tıpkımızsın, dedim, ey can!
Amma yaptın, dedi,
o da ne demek?
Şu gördüklerin hep ben'im.
Yoksa, dedim, sen o musun?
Hey, kendine gel, sus, dedi,
benim ne olduğum, dedi, dile gelmez.
Öyleyse, dedim, işte sana dilsiz, dudaksız konuşan biri,
yoklukta ayaksız yürümedeyim, gökteki ay gibi,
işte sana elsiz ayaksız durmadan koşan biri.

Böyle koşup durmak, dedi bir ses, senin nene gerek.
Bak bana, apaçık ortadayım da gene gizliyim.
Sen beni gör asıl, beni!

Eşi bulunmaz bir gizli maden olmuşum,
eşi bulunmaz bir deniz olmuşum ben,
Tebrizli Şems'i gördüm göreli.

GÜZEL GÜN

Dey şud-u behmen guzeşt fasl-ı beharan resîd
Cilve-i gülşen be bâg hemçu nigâran resîd

Geçti gitti kara kış ayları.
Bahar geldi, bahar.
Gül bahçesinde cilve başladı.
Başladı gül dalında kızıl güller açma çağı.

Kış perişan etmişti bahçeyi.
Bir şeycikler kalmamıştı bahçede.
Bir şeycikler kalmamıştı ama,
güneşimiz koç burcuna girdi gene,
gene gün doğdu sevişenlere,
geldi bol parayla bağışı bol padişah.

Çiçeklerle doldu ova.
Dağlardan tatlı tatlı yel esti.
Yüreğini rahat tut, hiç korkma,
dileğinin olacağı gün erişti.

Onu en güzel saracağın zaman, bu zaman.

ZİNCİRDEN BOŞANIR GİBİ

Biyâyîd biyâyîd ki gülzâr demîdest
Biyâyîd biyâyîd ki dildâr resîdest

Gelin kardeşler gelin,
toprak yumuşadı,
bahçeler yeşerdi,
dünyamız aydınlık oldu.
Gelin kardeşler gelin,
gelin görün onu.

Zincirden boşanır gibi
çekti kılıcını,
tozu dumana kattı,
geldi girdi şehrimize.
Başladı bir uğultu,
bir ana baba günü.
Duyun kardeşler duyun.

Hiçbir şey bizim değil,
nemiz var nemiz yok onun.
Verin kardeşler verin.

Toprağımız yumuşadı,
gelin kardeşler gelin.
Dünyamız aydınlandı,
susun kardeşler susun.
Alın elinize davulu,
çalın kardeşler çalın.

KALANLAR SAĞ OLSUN

Reftîm bakıyyerâ bekaa bâd
Lâbud bireved her on ki û zâd

Biz gittik, kalanlar sağ olsun;
doğan, eninde sonunda ölür.
Gökkubbede oturanlar iyi bilir,
damdan bir taş atıldı mı, düşer.

Hırsı bırak, kendini boş yere harcama.
Şu toprak altında çırak da bir, usta da.
Hiç naz etme, a güzel,
bu mezarda ne Şirinler var, ne Şirinler,
Ferhat gibi yok olup gittiler.
Direği yelden yapı, a güzel,
dayansa dayansa, ne kadar dayanır.

Kötü idiysek, geçtik gittik kötülüğümüzle,
iyi idiysek, hayırla anın bizi.
Zamanının tek eri olsan bile
bir gün gidersin sen de tek tek gidenler gibi.

Yok olmayı istemiyor musun,
iyi şeylerden evlâdın olsun.
İyiliklerin bükülmüş ipliğidir kalan,
odur dünyaya direk olanların canı.

Şu akıp giden kum seline bak,
ne durması var, ne dinlenmesi,
bak birdenbire bir dünya nasıl bozulur,
nasıl atar bir başka dünyanın temelini.

Bu kupkuru yerde ben Nuh'un gemisi.
Ömrümün sona ermesi de Tûfan.
Girdik susanlar arasına, yattık uyuduk.
Çığlığımız sınırları aştıydı nasıl olsa.

DÖRTLÜKLER

GENE GEL

Gene gel, gene.
Ne olursan ol,
ister kâfir ol, ister ateşe tap, ister puta,
ister yüz kere tövbe etmiş ol,
ister yüz kere bozmuş ol tövbeni.

Umutsuzluk kapısı değil bu kapı;
nasılsan öyle gel.

HALİMİZ TAMAM

Tekmil medreseler, minareler bir gün yıkılmayacaksa,
iman küfür olmayacaksa bir gün,
küfür bir gün imanın yerine geçmeyecekse,
işte o zaman halimiz tamam:
Bir daha ne kalenderliğin yolu yordamı bulunur,
ne de dünyamıza lâyık bir adam.

HÜR ADAM

Müslümanlığın, kâfirliğin dışında bir ova.
Uçsuz bucaksız ovada sevdamız uzar gider.
Anlayan vardı mı usulca başını kor.
Ne Müslümanlığa yer var, ne kâfirliğe yer.

NE VAKİT

Ne vakit olacak, ne vakit olacak, ne vakit olacak, ne vakit?
Şarab olacak, şarab olacak, şarab olacak, şarap.
Ben olacağım, ben olacağım, ben olacağım, ben.
O olacak, o olacak, o olacak, o.

DAHA YEŞİL, DAHA TAZE

Ne senden daha güzel, daha parlak bir ay gördüm,
ne senden daha erken uyanan bir sabah.
Ne senden daha tatlı bir şeker gördüm,
ne senden daha yeşil, daha taze bir ağaç.

YENİLİĞE DOĞRU

Her gün bir yerden göçmek ne iyi.
Her gün bir yere konmak ne güzel.
Bulanmadan, donmadan akmak ne hoş.

Dünle beraber gitti, cancağzım,
ne kadar söz varsa düne ait.
Şimdi yeni şeyler söylemek lâzım.

AŞK KÂFİRİYİZ

Aşk kâfiriyiz biz, Müslüman başka.
Ufacık karıncayız biz, Süleyman başka.
Bizden sarı bir yüz iste, ciğer parçası iste.
İpekli kumaş satan bezirgân başka.

SEBEP SENSİN

Birini anacaksam
ne yapar yapar seni anarım.
Ağzımı açacaksam
senden bir şeyler anlatmak içindir.
Keyfim yerindeyse
bil ki sebep sensin.
Bir hile yapmak istediysem
senden öğrenmişimdir, ne yapayım!

HÜRRİYETİ SATMAM

Âlemin bal şerbetinden bana ne?
İşte önümde benim ayran tasım.
Ne malım mülküm var, ne azığım.
Ben gene de senin azığın olsun diye çalışırım,
senin başını sokacak bir yerin olsun diye,
senin bir dikili ağacın.
Ama hürriyeti kulluğa taş çatlasa satmam!

İÇİNDEKİLER

5 Önsöz
12 Neler Dendi

HAYATINI İLGİLENDİREN ŞİİRLER :

21 Gitme, İstemem
23 Hatırla Ama
25 Gel Artık
27 Bu Şiir Ondan Utanıyor
29 O Geliyor, O
31 Geldi
33 Gölge Kesil
35 Başka Yarınlar
37 Dün Gece
38 Gene Ne Oldu Sana
41 Gelin de Bizi Görün
43 O Kapıyı Kapa
45 Bir Olur mu
47 Verdim Canımı Gitti
49 Selâm Tebriz'e
51 Gittin
53 Ağıt

RASGELE SÖYLEDİĞİ ŞİİRLER :

57 Demedim mi
59 Su Dedi ki
61 Bir Gececik
62 Kendime Yedirememem
63 Dostlar, Gün Bugün
65 Şiar Edindik
66 Bizim Canımıza Gelsin

TABİAT VE YAKINMA ŞİİRLERİ :

69 Bahar
71 Ey Balçık Dünya
73 Tövbe
75 İsyan Etmişim

İNSANLIK :

79 Ne Zaman
80 Denizlerin Üzerinde
82 Bu Irmak
83 Var Olanlar Geliyor
85 Hapisteler Ama
87 Birliğe Ulaş
89 Güneşe Kulum Ben
91 Bugün Ahmet Benim
93 Hangisiyim Ben
94 Benim İstediğim Sevgili
96 Ben Neyim?
98 Güzel Gün
99 Zincirden Boşanır Gibi
100 Kalanlar Sağ Olsun

DÖRTLÜKLER :

102 Gene Gel
103 Halimiz Tamam
103 Hür Adam
104 Ne Vakit
104 Daha Yeşil, Daha Taze
105 Yeniliğe Doğru
105 Aşk Kâfirlyiz
106 Sebep Sensin
106 Hürriyeti Satmam

BUGÜNÜN DİLİYLE HAYYAM

Şimdiye kadar Hayyam böylesine Hayyam'a yaraşır bir şiir diliyle çevrilmedi. Birinci baskı bitmek üzere. Fiyatı 5 lira. Lüks baskı 10 lira.

«Bugünün Diliyle Hayyam» kitabı için basınımızda çıkan yazılardan bazı parçalar :

A. Kadir'in «Bugünün Diliyle Hayyam» adlı kitabını aldım. Pek güzel bir çeviriler örneği. Ömer Hayyam iyi ki on ikinci yüzyılın başlarında ölüp gitmiş. Yirminci yüzyılın Türkiye tipi demokrasisinde bunları yazsaydı, sağı solu koruyucu kanunlarından birkaçı birden yakasından tutar, hangi hapiste ihtiyarlayacağını bilemezdi.

Falih Rıfkı Atay
Dünya (20 Aralık 1964)

Kadir'in bu işte nasıl titiz ve başarılı olduğunu bilirim. Öteki Hayyam çevirilerinde olduğu gibi, vezin ve kafiye-ye itibar etmemiş, elinden geldiğince serbest davranmış. İlkin okurken Hayyam alışkanlığını bozar gibi oluyor, sonra alışıyor ve tadına varıyorsunuz. Hayyam'a Türkçe-nin biçimi içinde yaşayan yeni bir ruh ve anlam kazan-dırmış. İçinizden: «Hayyam olsa olsa, böyle olur. Benim hayal ettiğim Hayyam da böylesi idi.» geçiyor.

Mehmet Kemal
Vatan (21 Eylül 1964)

«Bugünün Diliyle Mevlânâ» on yıl kadar önce çıktı ve hemen tükenerek yeni basımı yapıldı. Hayyam geçen yıl çıktı, ötekl Hayyam çevirilerini bastırdı. Çünkü A. Kadir bu işin tam ustası. Her şeyden önce gerçek bir ozan..

Mahmut Makal
İmece (Ekim 1965)

A. KADİR'İN ÖBÜR KİTAPLARI :

Tebliğ	(Şiirler)	1943 (Tükendi)
Asıl Adalet	(Çeviri şiirler)	1960 (Tükendi)
Eluard'dan Seçme Şiirler	(A. Bezirci ile)	1961 (Tükendi)
Dört Pencere	(Şiirler)	1962 (Tükendi)
İlyada	(A. Erhat'la) (Dört cilt)	1958-1962 (Tükendi)
Bugünün Diliyle Hayyam		1964
Hoş Geldin Halil İbrahim	(Şiirler)	1965 İkinci baskı
Eski Çağlar Tarihi (Tarih-i Kadim)		1965